

1714, 8 Pr. l. g. l. num. 31. No. 27.
A. 27. 24

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS,
DE
LEGULEJISMO,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO DOMINO,
DOMINO
PHILIPPO WILHELMO,
S. R. I. COMITE DE BOINEBURG,

SACRÆ CÆSARÆE ATQVE REGIÆ CATHOLICÆ MAJESTATIS CONSILIARIO INTIMO ET CAMERARIO, NEC NON METROPOLITANARUM ECCLESIA-
RUM MOGUNTINÆ ET TREVIRENSIS CANONICO CAPITULARI SENIORE, ET RESPECTIVE SUPREMO CHORI-EPISCOPO; EMINENTISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS MOGUNTINI CONSILIARIO INTIMO, AC CIVITATIS TERRITORIÏQUE ERFURTENSIS PRO-PRINCIPE;

P. 5.
ILLUSTRIS JCTORUM ORDINIS CONSENSU
IN PERANTIQUA ELECTORALI ERFURTENSI UNIVERSITATE,
PRO LICENTIA
SUMMOS IN UTROQVE JURE HONORES
ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

RITE CAPESSENDI,
AD DIEM XXI. JUN. M DCC XIV. HORIS LOCOQVE CONSUE-
TIS
PRIORI VICE

PUBLICÆ DISQUISITIONI SUBJICIT
CHRISTIANUS Schön.

ERFORDIÆ, TYPIS JOH. HENRICI GROSCHII, ACAD. TYPOG.

KONFRIED
UNIVERS
ZVHALLE

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS

DE

LEGULIJSIMO

QVAM

RECTOTE MAGNIFICENTISSIMO

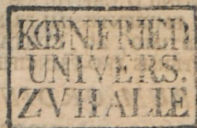
REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO DOMINO

DOMINO

PHILIPPO WILHELMO

S.R.I. COMITE DE BOINEBURG

IN ACADEMIA JURIDICA UNIVERSITATIS HALLENSENSIS
PUBLICE DISQUISITIONI SUBJICIT

IN ACADEMIA JURIDICA UNIVERSITATIS HALLENSENSIS

PRO LICENTIA

SUMMOS IN UTROQUE JURE HONORES

ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

ILLI CAPESSENT

AD DIEM XXI JUNII MDCCLXXI: AIOUS LOCO SUI CONSISTENS

PRIORI VICE

PUBLICAE DISQUISITIONI SUBJICIT

CHRISTIANUS SCHÖN

BRUNNEN, 1870. FOR. HERRICHT. GROSCHKE. HALL. THEAT.

PROOEMIUM.

Miseram esse conditionem Juris-
 prudentiæ nostræ, cordati re-
 rum affirmatores sæpe hæcenus
 annotarunt. Uti verò multa
 sunt mala, quæ nobilissimam
 hanc disciplinam graviter affligunt: ita duo præ
 cæteris eminent vitia, Jurisprudentiæ nimium
 quantum infesta, *Legulejismus* scilicet ac *Rabu-*
lismus. Frequentia sunt inter literatos legu-
 lejorum & rabularum nomina, nec segnius
 illa retorqueri quam inferri solent: verum res
 ipsa ejusque indoles non usque adeo liquida
 aut ejus explicatio ubivis obvia & statim ex-
 pedita videtur. Quod Rabulismum, mali-
 tiosum legum positivarum abusum, attinet,
 BEATUS ZIEGLERUS nomen illud prolixa Dissertatio-

tatione graviter eleganterque exposuit: Sed Legulejos & Legulejismum in scena spectare nondum licuit, ego sanè a quo peculiari opera id argumentum fuerit expensum, hactenus vidi neminem. Hinc laborem non penitus inutilem fore existimavi, si de LEGULEJIS & LEGULEJISMO aliqua differerem. Eo autem ordine decurret univèrsa tractatio, ut

Capite I. de Legulejismo in genere; Capite II. de Legulejismo in Jurisprudèntia privata; Cap. III. de Legulejismo in Jurisprudèntia publica; Cap. IV. de Legulejismo Theologico; Cap. V. de Incommodis, Causis, & Remediis hujus morbi; Cap. VI. de Comparatione ejus cum Rabulismo, Grammaticismo legali & Arte formularia agam. Prolixius est hoc argumentum, quam ut brevi Dissertatione exhauriri queat; hinc impræsentiarum *Caput Generale* tantum, reliqua verò imposteriorum suo loco & tempore expediam. Glaciem fregit in hoc negotio B. TITIUS, qui quidem in suis passim scriptis Legulejorum ineptias benè observavit, justè perstrinxit, solidè refellit. Speciatim quoque ad rem præsentem facit eruditissima ejus oratio, qua libertatem

juri-

juridicam delineavit atque circa finem de ser-
 vitute illi opposita, Legulejismo scilicet aliqua
 subjunxit. Mentionem ibidem fecit scripto-
 ris cujusdam Anonymi, qui *Medicinam Rabu-
 lismi & Legulejismi* ediderit; uti verò illud alexi-
 pharmacum nunquam vidi: ita propria me-
 ditatione fretus, ut ejus videndi copia mihi
 fieret, nunquam fui sollicitus, maximè cum à
 prudentissimo TITIO addita sit epicrasis, in illo
 scripto vel genuinam morbi explicationem
 vel justa remedia frustra quaesitum iri. At
 non semel me usum esse Titii placitis, qua-
 liscunque hæc exercitatio non dissimulat.
 Nam præstantissimus ille Jurisprudentiæ Heros,
 quid præstiterit in emendanda sua disciplina,
 pro me loquetur fama ac veritas. Ego sanè
 felicem prædico diem, qui scholas illustris
 Titii mihi aperuit, quibus Pedantismum, Ju-
 risprudentiæ nomine sapissime regi solitum,
 penitus cognoscere licuit. Atque ut inde re-
 vertar, quò me paululum abduxerat debita
 erga Fautorem ac Præceptorem post fata de-
 venerandum pietas, non diffiteor præsentis
 thematis rationem ita esse comparatam, ut

A 3

fufce-

susceptum negotium exiguae meae vires forte non sustineant. Interim, uti rogandus est benevolus Lector, nolit exactum hic requirere laborem, siquidem, ob temporis in quas praeter opinionem incidi angustias, extemporaria haec ferè sunt & festinatae meditationes: ita, quod semel placuerat argumentum, deserere nolui, sed illud, si non quantum satis est ad plenam eruditamque tractationem, quantum tamen ostendendo conatui sufficit, ex parte impraesentiarum exposui.

CAPUT I.
DE LEGULEJISMO IN GENERE.

I.

Ite igitur quae sit decantati illius LEGULEJISMI natura atque indoles, paucis evolere tentabimus. Nomen illud a IEGULEJO, Legulejum a Lege ortum esse, dubium non meretur. Et Leguleji quidem vox satis latina est, ipsi quoque Ciceroni usitata *L. 1. de orator. c. 55.* Sed Legulejismi vocabulum natales non adeo ingenuos habere, jura tamen civitatis Romanae facile consequi posse videtur, quemadmodum etiam receptum idem ac notum est. Certe Leguleji nomen, originario sensu acceptum, notat hominem qui

qui legum studia sectatur & causas agit, imo Cicero in *l. c.* Legulejum vocat *canum & acutum actionum praconem*: Hinc olim ad honorem relata esse videtur ista nuncupatio, nec ignotam est, quod antiqui interpretes, a legum cognitione, *Legista*, a canonum peritia *Canonista* dici voluerint, v. DIFFERENT. JUR. CIVIL. & CANONIC. ad Schilt. I. J. C. *ibid.* t. p. 618. 620. LANCELL. *de Compar. Jur. utr.* sicut hodieque specialium objectorum noticia Civilistarum, Criminalistarum, Feudistarum, Publicistarum, similiumque nomina produxit.

II.

Interim Legulejorum titulus, utut in naturali & honorifica sua significatione spectatus laudem aliquem indicet, ad infimum tamen scientiae legalis gradum pertinuisse videtur. Nam Romanorum ille Politicus & Orator, in loco antea memorato, per cauti & acuti actionum praconis notam, Legulejum a Jcto discernit, ut adeo Legulejorum artes in confinio lucis & noctis h. e. usus & abusus constituisse, ex eo satis appareat. Quae quidem sententia stare poterit, sive per actionem, cujus praeco fuit Legulejus, ipsam juris allegationem in foro factam, sive solemnem Romanorum agendi formulam intelligas, nam a peritia formularum Legulejus etiam formularius, & ab eodem Cicerone *l. c.* formularum cantor festive vocatus est. *j. l. 2. §. 7. de O. J. l. i. C. de Formul. & impetrat. action. sublat.*

III.

Sed ad rem ipsam accedendum est. Et quemadmodum non raro fieri solet, ut aliarum rerum, bonitate sua decipientium, nomina degenerent: ita Legulejorum titulo, ab usui jam confini, idem facile accidere potuit. Nimirum Leguleji nomen abusu magis magisque invalescente ad vitii significatum deinde reflexum est, adeo ut non temere quis honorem sibi haberi existimet, si Legista salutetur aut Legulejus. Et ita est: Leguleji & Legulejissimi nomina, morbum sive pravum Jurisprudentiae statum notant. v. B. TITI *Orat. de liberis. Jurid. p. 30.*

IV.

IV.

Etenim, ut Jurisprudentia sana & vera genuinam legum cognitionem denotat, aut habitus est, leges resque iis connexas recte intelligendi, eo fine acquisitus, ut eo deinceps uti, atque hac ratione virtutis studium & felicitatem civilem promovere queamus: ita Legulejismus, spuria illa Jurisprudentia, est habitus, leges non recte, sed absurde & corrupte intelligendi, si non eo fine, eo tamen effectu acquisitus, ut quis ea facultate uti quidem, sed neque virtutis studium, neque felicitatem civilem, bene tamen artem rabulariam aliaque incommoda promoveri queat. Porro, uti Jurisprudentia scripto comprehensa complexus legum rerumque connexarum est, aut doctrina inde composita, eo fine concinnata, ut cognitionem necessariam inde hauriant alii, atque ita reliqui fines antea indicati sequantur: Ita Jurisprudentia Legistica, systematice accepta, est doctrina legum rerumque connexarum, bona saepe fide, sed malo ac infelici effectu concinnata, ut cognitionem confusam aut superficialiam inde hauriant alii ac proinde Rabulismus aliaque incommoda sequantur.

V.

Atque ut veram hujus rei naturam contueri liceat aliquanto propius, breviter ita habendum: **LEGULEJISMUS** est nimia, ac ultra rectam rationem procurrens legum positivarum aestimatio, vid. TITH Orat. de lib. jurid. p. 30. Qua quidem definitione nativam Legulejæ superstitionis indolem satis exprimi posse putamus. Dicitur *aestimatio*, quo nomine adeo vera vel falsa cognitio, apta vel inepta persuasio simul comprehenditur; Nunquam enim de pretio alicujus rei statuimus, nec eam parvi aut magni pendimus, nisi judicium affectumque aestimandi sua præcedat & comitetur cognitio, aut minimum præconcepta quædam opinio.

VI.

Infecit illa, quam hic supponimus, *aestimatio Legum Cultores*, forte etiam certo respectu *Theologos*, neque Viri, alias eruditissimi, ab illa sibi semper satis cavent. An plures sint

sint Leguleji quam Jcti, hoc alii expediant. Sicut autem Jcti non semper sui similes procreant, ita facili negotio Legulejus Legulejum parit. In causas morbi jam inquirere non libet, nam locus proprius hanc operam sibi reservat: interim, ut alias, ita etiam in nimia legum positivarum reverentia dari gradus, eosque satis notabiles, ex diversa dogmatum, quæ circumferri solent, ratione, ultrò liquet. Certè si fictionum aliarumque tricarum specimina leviter modo examinare ac morbidum hunc legalis doctrinæ statum, cum aliis comparare morbis liceat: Leguleja persuasio interdum malè tantum se habet, interdum planè delirat, sæpius mala febris, aut etiam ecstasis juridica illi accidit.

VII.

Objectum Legulejismi sunt *leges positive*; hæ autem in genere; *quoad materiam*, sunt leges jure naturali præcepta ac prohibita confirmantes & permissa determinantes; *quoad modum promulgandi*, sunt decreta imperantis, per signa arbitraria, facta scilicet, & præcipuè verba declarata. Ab Auctore suo leges illæ distinguuntur in *divinas*, quæ à DEO in sacris literis, & *humanas*, quæ ab homine imperante signis arbitrariis sunt promulgatæ. Quo loco notandum, quod per *leges positivas simpliciter & absolute positas* plerumque intelligamus *humanas*, cum hæ tantum positivæ esse soleant, leges autem *divinæ generatim spectatæ & naturales & positivæ* sint. Illas DEUS promulgavit per rationem, quæ cognitionem voluntatis divinæ ex natura humana haurit; hæ ex S. Scriptura repeti, jam indicatum est.

VIII.

Non solum circa leges positivas humanas, sed etiam positivas divinas occurrere conceptus legulejos atque adeo Legulejismum esse vel *Theologicum* vel *Juridicum* planè arbitrator. Interim uti leges positivæ humanæ proprium absurdæ æstimationis objectum constituere videntur, testante hoc experientia & suadente rei indole; ita impræsentiarum ad

B

Legu-

Legulejismum Juridicum respicimus, paucis tamen suo loco etiam delibaturi Theologicum.

IX.

Quodsi nunc leges humanas in sensu latiori, cujus-
cunque demum sint originis, rectè supponas, tum *publicæ*
sunt, quæ statum Reipublicæ, & *privatæ*, quæ res privatas
attinent, utraq; etiam a specialibus objectis novas for-
ciuntur denominationes, ut *civiles*, *feudales* & *ecclesiasticæ*
audiant. Utrouque deprehendes Legulejismum, & licet
in Jurisprudentiâ potissimum *privatæ* ille dominetur, magnas
tamen partes etiam habet in Jurisprudentiâ *publicâ*, ceteri ex
sequenti tractatione amplius constabit.

X.

Nihil autem hæctenus refert sive leges illæ sint *expres-
sæ* vel *tacitæ*, *domesticæ* vel *extraneæ*, quo pertinet Jus *Canoni-
cum*, *Romanum* & *Fendale Longobardicum*, nam ubique se ja-
ctat pedanteria legistica, magis tamen circa Jus Romanum
vim suam exferit, hinc nimiam affirmationem, quæ respi-
cit leges domesticas, dicerem Legulejismum *simplicem*, quæ
leges extraneas, *qualificatum seu eminentem*, cujus deinde ex-
tantior species, & velut Legulejismus *reus* ille censeretur
debet, cui cum legibus Romanis res est.

XI.

Porro sub legibus positivis *jura* & *obligationes*, ac hinc
amplius exortas *affectiones morales* contineri facile apparet;
non minus autem *personas earumque actiones*, ut & *res*, qua-
rum intuitu leges aliquid disponunt, huc etiam pertinere
atque legulejos pati conceptas, deinceps ostendam: hinc
leges & res morales sunt objectum ineptæ persuasionis *for-
male ac proprium*; personæ & res *materiale & commune*.

XII.

Ita igitur est. Legulejismus leges positivas affirmat.
Sed in eo formalis legulejæ affirmationis ratio consistit, quod
nimia est & ultra rectam rationem præcurrit. Nimum est quod
normam suam excedit. Hanc in rebus moralibus constituit
lex in aliis vera cujusvis objecti indoles. Hinc nimia de-
creto-

cretorum positivorum affirmatio nec æquitati nec veritati consentanea est. Videamus statim quadam exempla. Justinianus docet, saepe plus sperare homines de facultatibus suis, quam in iis est §. 3. *J. Qui & ex quib. caus.* item, expedire republicæ ne sua re quis male utatur. §. 2. *J. de his, qui sui vel alien. jur.* Multi sunt, qui non audent illa asserta proferre sine allegatione horum titulorum, claro documento, quod nimium quantum æstiment effata Justinianeæ. Nam primum dicterium sensus communis indit etiam hominibus omni eruditione carentibus, secundum est axioma politicum Germanis citra monitum Justiniani satis cognitum, ut nihil hinc laudatis titulis debeamus.

XIII.

Porrò l. 1. §. 27. de *Vi & Vi. arm.* innuit, quod vim vi repellere liceat. In l. 57. de *R. J.* bona fides non patitur, ut idem bis exigatur. In §. 3. *J. de Empt. l. 1. C. de peric. & commod. rei vend.* legimus, post perfectam venditionem periculum rei venditæ ad emptorem pertinere; item in c. 69. de *R. J. in 6.* dicitur, quod in malis promissis fidem non expediat observari. Hæc omnia naturalia sunt, quæ ex legibus allegatis repetere non opus est, & tamen plerique aliter sentiunt, h. e. legum naturalium indolem legibus positivis illa dictamina saltem approbantibus tribuunt, quæ quidem nimia est juris positivi extranei veneratio. Addamus illustrationis gratia adhuc alia. Juxta Jus Romanum usuræ, quæ non ex promissione debentur, sed ob moram vel collatam utilitatem aliàs solvendæ sunt, extinctæ actione principali, seorsim peti nequeunt. l. 49. §. 1. d. *A. E. V. l. 4. C. de pos. l. 7. de Neg. Gest. l. 8. de eo quod cert. loc. v. LAUTERB. C. 7. de usur. lit. E. aliaque system. passim.* Quod hodie non admittendum puto, nam Romanorum sanctiones ex veteri processu formulario oriundas ac ab æquitate abeuntes in Germaniam receptas esse probari nequit.

XIV.

Divisio actionum in directas & utiles revera non est divisio, sed unius rei ejusdemque effectus ob indifferentes circum-

cumstantias diversa denominatio, quæ & Romanis tandem otiosa visa l. 47. §. 1. de Neg. Gest. hinc illam hodie nullius usus esse planè existimo. De sententia & lectione l. 15. §. f. de usufr. adhuc disputatur, admissa vero lectione vulgari, proprietarius, ne consentiente quidem usufructuario, servitutem in fundo fructuario constituere potest. Rationi repugnat illa sanctio, cum penes proprietarium & usufructuarium hujus rei sit arbitrium, hinc usum illius rei meritò negamus. v. SCHILT. ad ff. Exerci. 17. ib. 46. j. GROENEW. ad d. l. 15. n. 3. Sed hæc aliaque hujus generis innumera adhuc hodiè suam habere usum ab iis, qui in quovis tricarum Romanarum fimeto margaritas delitescere putant, asseritur. Quid hoc est, nisi nimia legum illarum astimatio?

XV.

Sed redeundum nunc est in viam. Diximus, quod ultra rectam rationem procurrat leguleja persuasio. Jam si cogitemus, quid sit recta ratio, facile etiam constabit, quid hoc loco dicatur ultra rectam rationem procurrere. Et potest illa varie quidem accipi. Primo per rectam rationem intelligitur ea mentis habilitas, qua facultate sua rationali homo uti potest; deinde eadem ratio est ipse usus facultatum rationalium in actum deductus, seu quando mens naturali sua vi utitur, nam hæc hominibus eo fine à DEO data est, ut per eam varias res cognoscamus; amplius recta ratio est veritas in intellectu, quando mens humana objectis se applicat, & ea prout sunt concipit, seu est conformitas conceptus cum re concepta; ad huc ratio, quoad leges naturales genuino moralitatis principio, ex quo legum divinarum notitia hauritur, instructa, etiam recta dicitur; tandem illa est, quæ regulis æquitatis & veræ utilitatis actiones humanas attemperat.

XVI.

Quamobrem si quis ipsa mentis habilitate destituatur, qualis est furiosus & ebrius, is recta ratione prorsus uti non potest; si quis omnia quæ intellectui obijciuntur admittenda & præclara esse putet, is aut stuporem ostendit, aut plane absurd-

absurdus est, nam usum rationis sponte abjicit & facultate sua uti non vult; si quis ideas ab objecto difformes sibi formet, is errando ratiocinatur quidem, sed non recte, & quamquam omnis error censura nimis rigida perstringendus non est, cum naturam ingeniumque humanum mutare ac infallibilia efficere non liceat: errores tamen crasiores & voluntarii excusationem non merentur; porro si quis in doctrina morali ad rectam rationem provocet, neque tamen genuinum ejus fundamentum offendat, is rectam rationem se habere dicit quidem, sed non probat; denique, si quis vel juxta æquitatis dictamen, quo ratio imbuta esse debet, non vivat, vel in examinandis sanctionibus positivis ad illud non respiciat, in cæteris autem pro status diversitate utilitatem negligat, is debita ratione actiones suas non ordinat, & quasi sine regula lineas obliquas facit h. e. a recta ratione velut a norma aberrat.

XVII.

Fiat nunc applicatio ad legum positivarum affirmationem, quantum ea rectæ rationis ductum observare vel a justo tramite aberrare soleat. Et prima quidem consideratio huc non pertinet, licet enim Legulejorum quidam nativa mentis bonitate careant, sana tamen ratione non penitus destituuntur; Imo legicrepe alias intellectu satis acuto possunt esse præditi, eo saltem laborantes vitio, quod ingenii capacitas illis non saltem nihil prodest, sed ob abusum etiam noxia est. Neque ille rationis rectæ significatus, qui moralitatis principium respicit ad scopum præsentem facit, nam de hoc impræsentiarum non queritur. Cætera vero locum hic inveniunt. Nam Leguleji in æstimandis legibus positivis ratione haud utuntur, falsosque de illarum præstantia conceptus sibi formant, ita quidem, ut furiosis & ebriis sæpe non sint dissimiles, ac præterea æquitatis & prudentiæ dictamina non raro negligant.

XVIII.

Hinc ultra rectam rationem hic procurritur, quando vel ex præjudicio auctoritatis vel ex præcipitantia

sum. na fit æstimatio, legitimo veritatis examine haud instituto, nec usu rationis in consilium vocato. Ultra rectam rationem hic procurritur, quando per errorem palpabilem fit æstimatio verum objecti pretium excedens. Ultra rectam rationem hic procurritur, quando fit æstimatio neglectis æquitatis & prudentiæ regulis.

XIX.

De cætero Legulejismus rectissime habetur pro specie *Pedantismi*, nam hic est *vana scientia aut vana doctrina cum fastu conjuncta*, v. HUBER, *Orat. de Pedantismo*. Sed Leguleji & absurdo judicio & inepta sui admiratione abundant. *Superstitionis* titulus illi etiam bene convenit. Sicut enim in negotio religionis, ex falso, quem quis de DEO fovet conceptu, falsus & ineptus oritur cultus: ita in disciplina legum ex falsa de legibus positivis persuasione inepta oritur illarum veneratio. Imo si quis *Idololatriam* vocare eum velit, non erraverit, nam illi minimum, qui sunt legum Romanarum mancipia, legem divinam naturalem genuinum justitiæ civilis fontem deserentes, ad corruptissimarum sæpe sanctionum lacunas & paludes confugiunt.

XX.

Ferè omissem *Servitutis* titulum, Legulejismo utique tribuendum. Quemadmodum enim *Libertas Juridica* nobilis & egregia res est, eoque tendit, ut in legum disciplina veritatem inquiramus, errores oppositos refellamus ac a quo vis, suadente ratione dissentiamus, nec non abusus sub justo potissimum specie introductos in scenam producamus: ita duo illi extrema opponuntur *Licentia & Servitus*, quibus sane malis graviter decumbit veritas Juridica. Nam *Licentia*, libertati Juridicæ opposita, est, si quis ex quadam animi libidine & improbitate omnia vellicat ac errores perniciosos, sæpe etiam cum aliorum injuria & opprobrio, tuetur; At *servitus Juridica* est ille ipse Legulejismus, è cuius definitione antea alta & mox amplius declaranda servilis conditio satis apparebit, v. §. 24. seqq.

XXI.

Sed fortassis diu nimis in generalibus hæreo, in rem præsentem magis eundum, ac per capita potiora superstitio leguleja specialius declaranda est. Quemadmodum enim in omni Jurisprudencia, etiam positiva, duo potissimum bene sunt instruenda, *doctrina* scilicet, & *docendi modus*: ita legum positivarum æstimatio in utrumque caput incidere ac vel recte vel minus recte illa se habere potest. Quod ad *doctrinam* attinet, æstimandæ sunt leges positivæ, sed vero pretio, nec plus eis tribuendum, quam suo merito illæ iustinent.

XXII.

Hoc est, naturalia & positiva, domestica & extranea rite discerni debent. Naturalia fundamenti loco sunt habenda, sed in iis non subsistendum. Positiva necessario sunt subjiçienda, sed in iis ad cæcæ superstitionem non prolabendum. Auctoritatem legum positivarum extra contradictionem positam esse, merito credendum, sed legum illarum æquitatem, prudentiam & applicationem liberæ disquisitioni subiacere non negandum est. Leges extraneæ possunt admitti, sed instituto legitimo delectu, & ut salva sit domesticis prærogativa. Potest illis tribui suum pretium, sed non infallibilitas, nec quod particulare est, haberi debet pro universali. In interpretatione legum rationes sunt investigandæ, verba non captanda. In applicatione objectum caute observandum & distinguendum, non quod a statu reipublicæ & genio populi abhorret, pro recepto habendum aut quod ad privatos pertinet, liberis gentibus obrudendum. Hæc secundum objectum formale. Si objectum disciplinæ materiale spectes, cujusvis rei veritas ex propriis principiis repetenda, nec res diversæ earumque principia permiscenda, aut cæca mente legum positivarum tradita stricte sequenda.

XXIII.

Ordo denique seu modus docendi non simpliciter ad cõdicis cujusdam leges extraneas complectentis seriem exigent-

genus, sed ex objecto suo ille repetendus, ac statui generis humani suæque reipublicæ attemperandus est. Sic vera ubique & intra rectæ rationis limites consistens legum positivarum erit æstimatio.

XXIV.

Verum Legulejismus tam in doctrina quam docendi modo impingit, atque adeo tota ejus consideratio ad duo illa capita revocari potest. Præfecto legulejus ejuratò velut rationis usu, suum legum positivarum Systema infallibile credit, ac idolum hoc cæca devotione semper adorat v. TITII Orat. de lib. jur. p. 30. seq. Quicquid ait, quicquid negat, ejus rationes unice à sancto suo legum positivarum oraculo rogat, quicquid ordinat, quicquid confundit, mirabili suo systemati debet, mentis aciem obtundit, auctoritatem veneratur; res diversas earumque principia permiscet, imò, si ita ferat occasio, difficilibus tricis ac otiosis legibus totam rempublicam opplet.

XXV.

Inprimis verò circa Jus Justinianeum inepta illa se prodit æstimatio. Credite, me vobis folium recitare Sibyllæ, inquit Legulejus, hocque stat principio: Quicquid Jus Romanum dicit, verum, justum & egregium est. Omnis ordo, quo illud decurrit, optimus est. Hinc non semel isthoc audi- vi, Jus Romanum a DEO datum, cœlitus demissum esse, librum justissimis atque sapientissimis effatis plenum, opus salutis publicæ utilissimum, beneficium divino Numini acceptum referendum. Quo etiam, ni fallor, respicit judicium Nonnemini de præstantia operis Justiniani in *Tract. de Jure Matrimon.* in hunc modum pronunciantis: Es ist nicht SOFFes geoffenbâhreten Wort in der Heil. Bibel/ kein Buch zu finden/ darinn mehr Verstand und subtile/ jedoch vernünftige und dem gemeinen Wesen nützliche Rechts/ Schluß- se anzutreffen/ als in den gemeinen Keyser/ Rechten/ quo ipso, quid laudatis legibus tribuendum sit, Auctor ille non ob- scure indicat.

XXVI.

Sanè, est genus hominum, qui cum Grammaticis legalibus piaculum se committere arbitrantur, si Romani ab illis memorentur & non simul addatur, *cordatissimi illi moralium*, vel quid simile. Quasi verò alia gentes in comparatione ad Romanos fungi fuerint & cerebrum in calcaneo gestaverint; v. DN. THOMAS, *dissert. de Us. pract. doct. de Imped. Manumiss.* §. 2. imò est genus hominum, qui auctoritatem S. Scripturæ & Juris Romani pari passu ferè ambulare existimant, ac vel in minimis legum illarum deferere sententiam religioni sibi ducunt: hinc illi interpretem, si ab aliqua juris celebrati sententia vel leviter recesserit in vitio esse, ejus verò tradita si refutarit, crimen læsæ Majestatis Romanæ, commississe censent. In summa, parum abest, quin leges quasdam Romanas, convolutis schedulis vel membranis inscriptas, ad instar phylacteriorum, quibus utebantur olim superstitiosi Judæi, capiti alligent & sinistra, v. GOODWIN, *Mos. S. Aaron. L. 1. c. 10. §. 20. seqq.* aut planè per Jus Quiritum dæmonia ejicere audeant. Sed hoc forte non facient, reformidaturi Ulpianum, qui *l. 1. §. 3. de Extraord. cogn.* incantantes & exorcizantes perfringit eosque impostores vocat.

XXVII.

Si dicendum quod res est, facile concesserimus, Jus Romanum Jurisprudentiæ cultorum manibus non esse excutiendum, utpote quod suis non destituitur virtutibus. Varia enim in illo rectè & accurate ex æquitatis principiis concluduntur, ac multi casus in omni civitate quotidie emerfuri, casus scilicet a communi hominum indigentia & malitia proficisci soliti, deciduntur; cujus generis leges Germani rectè desumpserunt ex Jure Romano & in Respublicas suas detulerunt. Præterea per inductionem facile probari posse arbitramur, falsum esse, si quis putet Romanos in ferendis legibus nullam planè adhibuisse prudentiam, ineptum verò, si recurat ad asylum ignorantiz, videl, *L. Non omnium, 20. de LL.* Interim tale non esse

C

Jus

Jus Romanum, quale sibi Leguleji penitus imaginantur, quilibet vanis præjudiciis tantum non obrutus, facile intelligit.

XXVIII.

Nam decisiones, quæ in Jurisprudencia particulari ex di-
 ctaminibus naturalibus dependent, connata principia sunt,
 adeoque omnibus etiam gentibus, cognita, si vel maxime
 nesciretur juridicum illud sapientiz Romanæ monumentum.
 Fatemur ergo multa in eo reperiri, quæ sua se commendant
 præstantia, negamus autem hæc unice dependere ab unius
 gentis instituto, ut hoc deficiente illa quoque deficiant.
 Porro, si animum advertamus, ad Jus Romanum qua tale,
 contemnenda non sunt decreta positiva inibi occurrentia,
 in subsidium etiam a Germanis recepta, sed ea omnia Juris-
 prudentiam universalem omnibus suis numeris & partibus
 perfectam & plane incomparabilem, ut vulgo creditur, non-
 dum efficiunt. At vero multa etiam haut sunt probanda, quæ
 in laudato opere deprehenduntur, e. g. vanæ subtilitates, alia-
 que, quibus accedit confusio, non exigua passim obscuritas,
 methodus disjuncta & ubique hians, mutila eadem, manca
 & insufficientis. Denique si usum & applicationem spectes,
 multa sane a statu Reip. nostræ & genio populi aliena sunt ac
 principiis Germanorum repugnant.

XXIX.

Quod si nunc virtutes & vitia inter se conferantur, &
 bona cum malis, justa examinentur trutina, quis crediderit?
 tanta cum devotione Themidem Romanam esse adorandam,
 quanta quidem a plerisque adorari solet. De Jure Canonico
 & Feudali Longobardico, quid cordati rerum æstimatores
 sentiant, itidem ostensu non esset difficile, sed brevitatis stu-
 dio me referam ad B. ZIEGLER, *Dissert. de Orig. & Increm. Jur.
 Canon. & TIII Specim. Jur. Eccles. l. 1. c. 2.*

XXX.

Sed videnda nunc sunt præjudicia Leguleja aliquanto
 distinctius. Atque si juxta hypothefin antea §. 19. 20. 21. 22.
 allatam res expedienda veniat, Legulejismus, cujuscunque
 etiam generis leges positivas supponamus, in universum du-
 plex

plex est: *Doctrina ac Ordinis*. De illo summatim ita habendum. Verfatür Legulejismus doctrinæ vel circa *Objectum formale* five leges, vel *materiale* i. e. res strictè dictas, actiones humanas & varii generis veritates. Quod *Objectum formale* attinet, leges positivæ vel comparari ad leges naturales, vel conferri inter se, vel extra comparisonem solitarie spectari possunt. Si eas cum *naturalibus* conferas, facile deprehendes, quod Legulejismus 1.) debitam legum subordinationem non observet, sed summa imis, divina humanis, naturalia positivis misceat. 2.) Inepta legum allegatione delectetur 3.) Ipsum jus naturale infestet. 4.) Jurisprudentiam particularem ac in specie Romanam pro univèrsali & fundamentali habeat.

XXXI.

Si *Leges positivæ inter se compares*, Legulejismus 1.) Legitimum delectum non instituit, nec positivis juxta eorum prærogativam utitur, sed leges Romanas itidem primarias & fundamentales esse censet, cum tamen positiva illa juris saltem subsidiarii rationem habeant. 2.) Hinc jus Romanum in dubio præfert. 3.) In dissensu juris extranei & Germanici illud per hoc correctum esse dicit. 4.) Leges & instituta Germanica ex Romanis aliisque juribus extraneis explicat. 5.) Ex jure Romano restringenda esse jura Germanica statuit. 6.) In comparatione ejusdem juris cum Canonico & Longobardico vel nullam differentiam admittit vel Romano primas defert. 7.) Omnium populorum leges & instituta ad illud exigit. 8.) Hinc hoc etiam respectu leges inepte allegat.

XXXII.

Quod si *seposita comparatione leges positivæ simpliciter intueamur* ac Legulejismum circa eas observemus, 1.) Vicia legum ille non agnoscit, sed corruptissima quæque in censum legum utilium refert. 2.) Sanctiones recte se habentes sine causa nimis extollit. 3.) Nullas antinomias admittit. 4.) Male & superstitione interpretatur. 5.) Male & superstitione applicat. De *Objecto materiali* si quæramus, Legulejus

lejus 1.) quasvis veritates ex angustioris suæ doctrinæ principiis deducere satagit. 2.) Falsa refutare non audet. 3.) Quoties ad quæstiones ludicras prompte respondere potest, in sinu gaudet ac de magna juris scientia sibi animitus gratulatur v. g. Ubi extat *Pater noster* in institutionibus? §. 3. 7. de *Donat.* Ubi corpus Juris in corpore Juris? *L. un. C. de R. u. A.* Ubi describitur ein geduldiger Hahnrey? *l. 29. pr. ad L. Jul. de adult. verb. adumbrare patientiam pretextu incredibilitatis.* Quenam lex in toto corpore Juris brevissima est, constans tribus syllabis? *L. Et loco 2. de Incend.* Ubi Jctus Paulus metricè seu versu loquitur? *L. Cum sponsus sponse servum donasset, eumque. 12. de Public. in rem act.*

XXXIII.

Sed quid dicendum de *Ordine & modo docendi*? (1) Methodus leguleja necessaria non continet, sed maximam partem aliena sectatur: nam philosophia generalis, quæ passim proponitur captui disciplinæ non est attemperata; jus principale in scholis negligitur & subsidiarium pro fundamento habetur, illud non nisi per saturam recensetur, hoc ubique eminet; obsoleta & inutilia inculcantur, necessaria & utilia omittuntur, hinc justissimæ illæ hominum forensium querelæ, periisse operam studio juris olim datam, periisse impensam in collegia juridica factam, inutilia se didicisse, utilia se ignorasse, ipsa demum praxi veram juris cognitionem esse comparandam. (2) In specie res naturali ordine non exhibentur: nam omnis ordo ad confusum legum Romanarum chaos velut damnatus est, ut ex harum ferie, non ex ipso legum & disciplinæ objecto illum hauriendum esse vulgo existimetur. (3) Idem Legulejismus allegationem quoque jurium tædiofam, ineptam & ferè ridiculam introduxit.

XXXIV.

Cæterum hoc in genere etiam ad naturam Legulejismi tam ratione doctrinæ, quàm ordinis pertinere videtur, (1) quod bonum esse Jctum credat, non eum, qui de casibus secundum leges judicare novit, sed qui bene leges & casus obve-

obvenientes memoria mandare potest, unde alio iterum respectu otiosa occurrit legum allegatio. (2) Quod ipsi etiam legislationi sit molestus, cum enim a JCtis emendatio Jurisprudentiæ privata instituenda sit, ut facilius sequatur publica publicis auspiciis suscipienda: Legista vel instituti hætenus usitatis strictè inhærendum esse existimant, vel nova etiam monstra progenerant; quod si verò dormientis rete trahant illi & legislatori planè à consiliis esse jubentur, ipsam legislationem inquinant, ac nova subinde mala novaque damna ferunt.

XXXV.

Hætenus naturam Legulejismi velut in Sciagraphia representavi, deinde non saltem per exempla ex Jurisprudentia privata & publica, item ex doctrina Theologica desumpta omnis res declaranda, sed etiam in ulteriori thesium propositarum expositione ad magis specialia descendendum est. Sed cum versetur adhuc in tractatione præliminari, latiore discussionem ad capita specialiora reservare libet; ne tamen præsens caput planè sterile videatur, pauca saltem exempla delibabimus.

XXXVI.

Quando quaeritur, an Princeps teneatur legibus civilibus & ecclesiasticis? rectè respondetur negando, quia legibus solutus est. Verùm si ulteriorem rationem exigas, Legulejus ad solam *l. 31. de LL.* provocat. Hinc vide quomodo naturalia & positiva confundat, Jus Romanum pro universali habeat, & genuinam interpretationem negligat. Vera quidem est sententia legis allegatæ, sed non positiva. Juris naturalis est illa propositio, *lex 31. d. 1.* saltem illustrat, per se non probat. Solida verò ratio in eo vertitur, quod legislator seipsum obligare nequeat, nemo enim seipso superior adeoque obligans & obligatus esse potest. De cætero ad leges humanas non divinas præsentem quaestionem referendam esse, manifestum est.

XXXVII.

Paſtum de non petendo obligationem, alio quam contractu conſenſuali conſtitutam, non tollit; ſed ſummo jure illa obligatio ſubſiſtit; debitor tamen habet exceptionem doli mali vel paſti. Negotium coactum ſummo jure valet, ſed vana, quæ ſubest obligatio, eſt inſtar partus paululum ſpirantis momentoque animam exſpirantis, nam excipi pot-eſt, & reſtitutione vinculum cerebrinum reſcinditur. §. 1. 3. *I. de Except. j. VINN. in not. l. 19. de Acceptil. LAUTERB. Tit. quod met. cauſ. item Tit. de Except.* In proceſſu antiquo hæc uſum habuiſſe ſcio, ſed magnam fori Romani corruptionem fuiſſe non ignoro. v. l. 18. *Commun. divid. l. 8. 9. C. d. Except. l. 10. §. 2. de pignor.* Hodie ſive ipſo jure obligationem ſolutam, ſive eam ſtricto jure fundatam, invalidam fuiſſe dicas, res eodem recidit. Equidem nonnulli hoc diſcrimen ſubefſe putant, quod actione ipſo jure non competente, actor ſtatim repellatur, eadem vero ſummo jure fundata, liſ conteſtanda ac exceptio ſubjicienda ſit. Verum committitur fallacia cauſæ, nam diverſitas illa dependet ab exceptionis evidentia vel obſcuritate, ſi enim exceptio in continenti probari queat, tum actorem ſtatim repellit, ſi alioris indaginis ſit, tum poſt liſ conteſtationem allegari debet. v. *R. I. de Ad. 1654. §. 37. O. P. S. Tit. 11. §. Was aber. §. Es wären.*

XXXIIX.

Romanorum de paſtis doctrinam involutam, ſubtilem, otioſam & ſæpe iniquam eſſe, nemo cordatorum forte negabit. An in Germania ſimplicitatem juris naturalis, an verò ſcrupuloſa juris civilis diſcrimina circa contractus ſequamur, quæſtio eſt? Sine hæſitatione cum **TITIO** in *Obſ. Lauterb. 57. n. 8. & Jur. priv. L. 2. c. 5. §. 11. ſeqq.* dicendum puto, *hodie omnes contractus eſſe conſenſuales, adeoque diverſas paſtorum differentias & denominationes ſenſu juris Romani non amplius occurrere.* Nam conſtans eſt interpretum doctrina, ipſo etiam uſu ſatis probata, ac candore Germanorum omnino digna, quod *paſta nuda, ſerid tamen & perfectid*

esse inita in foris Germania actionem producant. v. CARPZ, P. 2. c. 29. d. 17. c. 32. d. 10. n. 9. MEV. P. 5. Dec. 408. SCHILT. ad ff. Exere. 8. §. 5. STRYK. ad Lauterb. C. 7. de pact. p. 108. Interim tamen multi quos admiratio juris civilis in transversum egit, in principis tam asserendis quam applicandis falluntur; multa verò negotia, bona fide gesta, sola opinione leguleja irrita fiunt. Nam, ut hic unicum saltem hujus rei adducam exemplum, usum contractuum innominatorum non pauci strenuè defendunt, ideo, quod (1) nullibi sint abrogati (2) pacta preparatoria ne quidem hodie sint obligatoria; talia autem occurrere in consensu, qui in contractibus innominatis dationem aut facti præstationem antecedit ipsis certum videtur. v. LAUTERB. C. 7. de pact. Lit. E. ALIAQ. SYSTEM, passim.

XXXIX.

Verum, quod ad primum, frustra requiritur abrogatio, quando nunquam facta est receptio, nec ob principium Juris Germanici ea fieri potuit. Quod alteram objectionem attinet, primò non concederem, quod pacta preparatoria non sint obligatoria, nam in iis datur consensus verus & serius de ineundo pacto principali; Secus est, si per ea intelligas nudos tractatus, qui sunt cujusvis terii & perfecti consensus preparatio, qua partes convenientes mentem declarant. quid de perfecto consensu aliquando forte ineundo sibi videatur; deinde falsum est, quod conventio ex qua contractus innominatus exsurgere solet, sit pactum preparatorium, nam hoc à negotio principali semper manet distinctum, v. gr. pactum de emendo, illa verò juxta æstimationem naturalem est ipsum pactum principale & rei præstatio ad ejus consummationem spectat, juxta Jus Romanum autem conventio ingreditur negotium principale seu contractum innominatum, ac cum rei præstatione ejus essentiam constituit.

XL.

In Jure Romano fictionum plena sunt omnia. Quemadmodum verò stultitia Romanorum, aut, si mavis, impro-

probitas, qua res planas involvere ac captiosas leges ferre soliti sunt, pro causa fictionum agnoscenda videtur; ira, licet multi interpretes nimio legum Romanorum amore abrepti iis deliramentis valde delectentur, tamen fictionum omnipotentia nihil est, sed merum ens rationis, quo factum infectum, & infectum factum fieri nequit; quis enim crederet nudam fictionem, deficiente alia causa, iuribus & obligationibus excitandis sufficere? Sanè omnis effectus qui ei otiosè & ineptè tribuitur, in legibus ferendis ex voluntate & potestate imperantis dependet, in rebus autem moralibus explicandis jura & obligationes vel ex consensu tacito descendunt, vel lege positiva aut naturali sine prævio consensu ob aliud factum constituuntur, ut fictionum ineptiis facile carere queamus. Sic in traditione brevis & longæ manus, verum effectus realis fundamentum non est fictio, sed legislatoris voluntas. Desperata est philosophia in §. 5. *J. de oblig. que quas. ex contr.* nam hæres legatorum nomine non propriè ex contractu obligatus intelligitur, & tamen, quia ex maleficio non est obligatus, quasi ex contractu i. e. (juxta vulgarem Romanorum & Interpretum sententiam) *fictio consensu debere intelligitur.* Nesciunt illi genuinam obligationis causam, hinc ad fictionem recurrunt. Sed agnitio ultimæ voluntatis, qua hæres obligatur ad legata & fideicommissa præstanda, est verum negotium consensuale, quod ex voluntate legantis & acceptatione tam legatarii, quam hæredis apparet. Negotiorum gestio pro quasi-contractu habetur, & consensus itidem fingitur, sed gestor ex suo facto obligatur, dominus vero ex accepta utilitate, hanc enim nisi rependeret, alterum læderet, quod jus naturæ prohibet, & sic in cæteris. Hinc illa doctrina non saltem inutilis, sed & perniciosa est, nam nebulas menti offundit, solidamque adeo cognitionem impedit.

XLI.

Quod afflictio non sit addenda afflictio probatur per cap. *Ex parte 5. X. de Cleric. egrot.* Quod virginitas non possit restitui per *L. 1. pr. C. de rapt. virg.* Item, quod is qui vult

vult finem credatur etiam velle media ex *L. 2 de juris d.* Quod impossibile nulla sit obligatio ex *L. 185. de R. 7.* Quod errore veritas non amittatur ex *L. 6. ad Munic.* deducitur. Sic enim quasvis veritates propriis jam principiis suffultas ex legibus positivis, Pontificiis, Romanis aliisque repetit Legulejus, quasi vero illa omnia nesciremus, si Romani nos eadem non docuissent. Facile tolerari posset ista legum allegatio, si illustrationis ergo fieret, sed cum multi interpretes ejusmodi dictamina velut leges cardinales commendent atque excerpant, nec veritatem aliquam Logicam, Ethicam, Physicam aut communi experientia jam probatam admittant, nisi probatio legalis addita fuerit, facile apparet non aliam hic subesse persuasionem quam Legulejam.

XLII.

Secundum Ordinat. Matrim. Saxon. Tit. von Ehe & Erb-
 schen §. Warden in liberos, in vitis Parentibus matrimo-
 nium ineuntes, pœna statuta est, ac in specie pro ratione cir-
 cumstantiarum parentes exhæredare possunt liberos vel in
 solidum vel pro dimidia parte legitima; quod si vero sine
 causa dissentiant parentes ac a Magistratu sponsalia permit-
 tantur, an tunc exhæredatio aliqua obtineat, quaritur? Non-
 nulli hoc affirmant, vid. CARPZ *J. E. l. 2. d. 54.* quemadmo-
 dum etiam post Carpzovii tempora a collegio non incelebrè
 ita pronunciatum esse memini; Negat idem SCHULT. in
Exerc. ff. Tit. de Sponsal. §. 22. Cujus sententiæ merito adsti-
 pulamur, cur enim dictæ Ordinat. verba captare, nec æquita-
 tis rationem admittere velimus? nam quis sibi persuadere
 poterit justam & injustam dissensus causam eodem effectu
 a legislatore esse donatam, cum nec verba nec ratio legis du-
 ram hanc interpretationem exigant. Aliquando casus spe-
 ciales v. g. si Dominus territorialis in bellum eat, aut institu-
 tis comitiis provincialibus civitas deputatos suos ableget, pre-
 cibus publicis includuntur, quæ clausulæ, cessante casu, ipso
 velut jure cessare debent, ut non opus sit speciale expectare
 mandatum, licet praxis aliam legis interpretationem observa-

D

re

re ac precibus DEO fundendis ludere soleat. Legulejismi
exemplis hac annumeranda esse, non ambigo.

XLIII.

Misis nunc iis, quæ ad doctrinam Legulejismi spectant, modum docendi paucis etiam ex Institutionum compilatione illustrabimus, nam confusum Pandectarum chaos censuram rigidiorum meretur. In parte institutionum præliminari Tribonianus omisit actiones humanas, merito sub initium statim explicandas, cum illæ in omnes juris articulos deinceps influant, neque de actionum moralitate recte judicari queat, nisi earum indoles jam fuerit cognita. De natura interpretationis & applicationis ne verbum quidem dicitur, & tamen in tractatione principali deinde, velut in actu exercito, illis mediis utendum est. In parte principali multa ætate Triboniani jam obsoleta v.g. Tutela legitima jure veteri usitata, Successiones sublata, aliæque adducuntur, cum vel sola illa nominatio ex legibus tractatus elementaris reprehendi debeat. E contrario ea, quæ v.g. de Sponsalibus, de Juribus conjugum, de jurisdictione, de natura domini, possessionis, aliisque rebus scitu necessaria sunt, in Institutionibus frustra quæseris, quemadmodum etiam doctrina processus nimis jejune proponitur, dum nil nisi fragmenta quædam refert egregius ille compiler sine judicio & arte.

XLIV.

Institutiones in Libr. 2. demum & 3. Jura & Obligationes exponunt, cum autem de illis per universam jurisprudentiam in actu exercito agatur, hinc rationis est, ut statim post tractatum legum signatè rerum moralium indoles explicetur, quæ ut multa alia non satis intellexit Tribonianus. *L. 2. Tit. 8. 7.* ostenditur, circa facultatem alienandi restrictiones legales occurrere in marito & pupillo, deinde quædam dicuntur, de creditore pignus alienante. Sed totus ille titulus fugitivus est & offendendæ saltem compilerum imperitiæ insertus, nam præcedens titulus agit de donationibus, & subsequens de acquisitione jurium per
alios

alios, hinc ea, quæ in *dist. iii. §. de Marito* afferuntur, post Titulum de Nuptiis exponi debent, quæ de rebus pupillaribus traduntur, ad materiam Tutelæ pertinent, quæ de alienatione pignoris subjiciuntur, cum materia pignoris sunt conjungenda.

XLV.

Doctrina ultimarum voluntatum ita est instruenda, ut præcedat successio ab intestato & sequatur testamentaria, nam illa est antiquior & hanc quodammodo restringit; in explicandis vero testamentis primò absolvendus est modus testandi ordinarius, antequam prolabatur methodus ad exceptionem i. e. modum extraordinarium seu privilegiatum; præterea omnes ultimæ voluntatis species legis præmittere decet, cum hæc etiam codicillis relinqui queant: Verùm Tribonianus confusissimè omnia proposuit, ut vix mica iudicii in tota illa tractatione appareat. Hæc igitur aliaque ordinis viria in Jure Justiniano occurrentia serio laudare & magni æstimare manifestum Legulejismi specimen est. Non me latet, quod magni Nominis Jcti aliter longè de præstantia methodi Tribonianæ judicent, sed veritatem hoc non mutat, quin inde etiam agnosci potest, quanta præconceptarum opinionum sit vis ac pertinacia. Plura vel doctrinæ vel ordinis exempla addere non libet, nam ex ungue etiam pedanticus ille leo, vel, si mavis, ex cantu aut plumis avis leguleja cognoscitur.

XLVI.

Emblemata quæ hæctenus recensui ad Jurisprudentiam privatam spectant. Non minus Legulejorum ineptiæ in Jurisprudentia Publica etiam deprehenduntur. Sic Requisite Imperatoris Germanici ex *L. 7. C. de Municip.* probantur, h. e. fallacia causæ committitur, dum thesi, alias veræ, otiosa additur probatio. Adducuntur etiam leges privatæ ad Statuum matrimonia & contractus pertinentes: Verum hoc respectu Imperantes ad jus privatum pertinent, quamvis ob præsuppositam imperandi conditionem, ne quidem in Jurisprudentia

D 2

priva-

privata, leges humanæ iis applicari regulariter queant. Deinde infulsa est doctrina, quæ Imperatoris jurisdictionem circa feuda imperii sese exerentem ex 1. f. 18. repetit, nam quod Proceres jurisdictionem iudicii aulici agnoscunt, hoc vel ad leges Germanorum fundamentales vel secretiores statuum rationes referri debet. Quinta vero Legulejismi essentia ac interior captionum Romanarum medulla est, quando admiratores Juris extranei docent, Romana actionum institendarum nomina in iudiciis Germanicis esse necessaria. Nam sicut obsoletum illud jus rabularium neque in causis privatorum est receptum: Ita multo minus in iudiciis statuum imperii usum habere potest, cum perinde sit, quomodo appelles actionem, modo factum in libello bene recensueris ac petitum inde congrue formaveris.

XLVII.

Denique ipsis etiam legibus fundamentalibus abutitur Legulejismus. Nonnulli enim Juris territorialis independentiam destructuri, contendunt, status imperii esse veros subditos, eamque sententiam firmissima ratione a *formulis legum publicarum imperiosis* desumpta probari posse censent. v. *ITTER. de Feud. Imper. cap. 19. §. 9 seqq.* Sed illi argumento nihil roboris inesse, certum est, cum enim leges imperiose loquentes juxta conditionem statuum imperii explicari debeant, ideo sub schematibus illis Monarchicis arctiorem nexum non latere facile patet. Propositum capitis præliminaris non patitur, ut pluribus vel speciebus vel exemplis hoc Legulejismi genus declaremus, hinc ad illud vel digitum intendisse mihi jam sufficiet.

XLVIII.

Progredimur nunc ad Legulejismum, quem dixi Theologicum. Primo autem dubitari potest, an detur Legulejismus in Theologia? cum nimia & ultra rectam rationem procurrens æstimatio heic improbetur, leges autem a DEO in S. Scriptura promulgatz nunquam satis æstimari queant. Sed responderem, nobis hic sufficere, si fateamur a desse saltem aliquam Legulejismi affinitatem & similitudinem, quando

do verba S Scripturæ æque ac verba aliarum legum positivaram nimis captantur, citra legislatoris voluntatem absurde extenduntur, ac inepte allegantur. Imo nil obstat, quominus etiam in sensu proprio nimiam ac ultra rectam rationem procurrentem æstimationem circa leges revelatas statuerimus, licet omnes species æstimationis antea expositæ huc non redeant. Sicut enim intentio legislatoris etiam in æstimatione legum revelatarum normam constituit, & recta ratio heic est, quæ sua facultate recte utitur aut cognitione divinæ voluntatis recte imbuta est: Ita quicquid intentionem supremi legislatoris excedit, nimium est, quicquid autem in æstimanda lege revelata legitimis interpretandi mediis non utitur, atque adeo citra voluntatem Imperantis verba captat, id ultra rectam rationem procurrentem legum positivaram revelationum æstimatio non immerito dicitur.

XLIX.

Quid multis? *Legulejismus Theologicus superstitionis illius, quam S. literæ & earum interpretes impugnant, species est.* Quem admodum enim hæc in genere est falsus de DEO conceptus atque ineptus deinde cultus, ex prava ratiocinatione vel traditione originem ducens: ita eadem in specie circa leges revelatas occurrit, atque cum nostra Legulejismi definitione hætenus conspirat. Cæterum si aliam definitionem illi, quam §. 5. dedimus, ad latus velut ponere, ac Legulejismum definire velis, *quod sit ineptus legum positivaram abusus*, uti Rabulismus malitiosus earum abusus est, tum non penitus repugnabo. Sic enim definitio, quæ intuitu legum revelatarum duriuscula videbatur, sub mitiori aut generaliori hoc conceptu, magis fortè placebit, modò memineris posteriorem descriptionem priori non repugnare, sed illius velut summum genus esse, ab eaque specialius explicari, nam si quæras in quo consistat ille abusus, si Legulejismi titulo insigniri debeat? tum sine dubio respondendum erit, ad nimiam & absurdam legum æstimationem ubique esse respiciendum.

L.

Deinde si quæſiveris, quæ ſint hujus Legulejſimi exempla? multa paſſim proſtant, ſed in hac præparatione paucis erimus contenti, præcipuè cum in futura tractatione opus fuerit, hanc etiam æſtimationem in diverſas diſtinguere ſpecies. Interim exemplum Legulejſimi Theologiæ eſt, quando nonnulli leges matrimoniales *Levit. XIX.* gradus conſanguinitatis & affinitatis prohibitos determinantes, ita explicant, ut perſonas ibi nominatim expreſſas ſolum attendant, in reliquis autem diſpenſationi locum eſſe putent. Quis enim bonis rationibus demonſtrare poterit, DEUM ad perſonas nominatas tantum, non ipſam prohibitionis rationem aliàs sæpe inculcatam h. e. ductum ſanguinis reſpexiſſe?

LI.

Aliud hujus Legulejſimi exemplum eſt, quando textus *Matth. XIX. 5.* Was GOTT zuſammen geſüget hat/ das ſoll der Menſch nicht ſcheiden/ ad ſponſalia applicant, nam quod verba illa perfectum matrimonium, non pactum de ineundo matrimonio reſpiciant, id ex natura utriusque negotii, contextu hujus dicti, aliisque S. Scripturæ locis facile cognosci poteſt. Inſigne vero Legulejſimi Theologiæ ſpecimen occurrit circa textus *Matth. XIX. 17. 2. Theſſal. III. 14. Matth. VII. 6. 2. Job. verſ. 10. Rom. XVI. 17. Gal. I. 8. Tit. III. 10. 1. Cor. V. 4. ſeqq.* Nam Theologorum non pauci ex iis locis violentam excommunicationem, indoli religionis, Majeſtati divinæ, allegatis Scripturæ dictis, ac hodierno ecclēſiæ ſtatui penitus repugnantem, deducere ſatagunt. Quæ de re hæcenus in utramque partem sæpe diſputatum, ac in ſpecie a TITIO in *ſpecim. Jur. Ecclēſ. L. 3. c. 6. Jur. priv. L. 9. c. 16.* nec non in *ulteriori laudati Juris Ecclēſiaſtici Declaratione* plenius dictum eſt.

LII.

Sed hanc diſquiſitionem aliquis forte ideo reprehenderit, quod in Diſſertatione Juridica non tractanda ſint Theologica? Et negari quidem non poteſt, frequentiſſimam
hic

hic esse confusionem, cum sæpe theologica & juridica sine delectu permisceantur, & qui v. g. sanctiones humanas circa externum eucharistiæ usum varia ordinantes, explicant, ad specialissimas quæstiones Theologicas, ad institutionem, materiam, & usum S. Cœnæ attinentes, delabantur. Ast si dogmata communia non satis certa videantur, & ea tamen tractationi juridicæ sint præjudicialia, cujus generis sunt exempla præcedentia, tum eorum explicationem merito sibi Jurisprudentia etiam asserit.

LIII.

Cæterum ex hæcenus dictis etiam colligi poterit, Legulejismum *non pertinere ad leges naturales*, nam ille decreta naturalia vel penitus contemnit, vel tanti, quanti eadem sunt, non æstimat; deinde sicut persuasio de universalitate Juris cujusdam positivi falsa est, & ultra rectam rationem procedit, ita universalitas Juris naturalis vera est & cum recta ratione convenit; præterea cum legum naturalium & cognitio & interpretatio pura ratiocinatione, qua scilicet mens humana veritatem & præcepta legis naturalis ex diligenti naturæ humanæ contemplatione eruit, absolvatur, legis autem positivæ ratiocinationem in signis externis aliisque circumstantiis occupatam requirant, & magis velut in oculos incurrant: hinc neglectis olim naturalibus, positiva præjudicium auctoritatis ineptamque reverentiam facile semper admisserunt.

LIV.

Potest quidem legum etiam naturalium aliquis esse abusus. Alii enim in expediendis negotiis civilibus ad positiva respicere nolunt, ac in sola Juris naturalis determinatione acquiescentes rempublicam sanctionibus arbitrariis plane carere posse sibi persuadent; alii, ex rerum moralium ignorantia, quamvis actionem indifferentem legi obliganti subjiciunt, aut alias trahuntur, vanasque quæstiunculas ponunt. Verum licet non absurdum foret Legulejismum significatu adeo lato & generali accipere, ut *quarumvis legum, naturalium & positivarum, ineptum denotet abusum*: usum tamen

rece.

receptum est, ut illud Jurisprudentiæ vitium, semper de
 abusu legum positivarum, nunquam verò naturalium in-
 telligatur, maximè cum Legistarum & Legisticæ nomen ex-
 auditum fuerit, antequam legum naturalium disciplina, olim
 penitus neglecta aut parum excolta, in scholas juridicas intro-
 duci cœperit.

LV.

Atque hæc sunt, quæ de natura Legulejismi in genere
 raptim commentari mihi licuit, summas hujus rei lineas
 ducere, propositum fuit, quod fortassis etiam tenui. Cum
 vero illa omnia, quæ hæcenus tradidi, plenius patululum
 ac magis distinctè evolvi mereant: hinc promissi memores
 capita Legulejismi Juridici & Theologici specialiora in ipso
 introitu jamjam indicata, sigillatim perpendemus, nec non
 ea, quæ, juxta indicium præmii, de causis hujus vicii, in-
 commodis, remediis & comparatione ejus cum Rabulismo,
 similibusque dicenda sunt, speciatim exequemur.

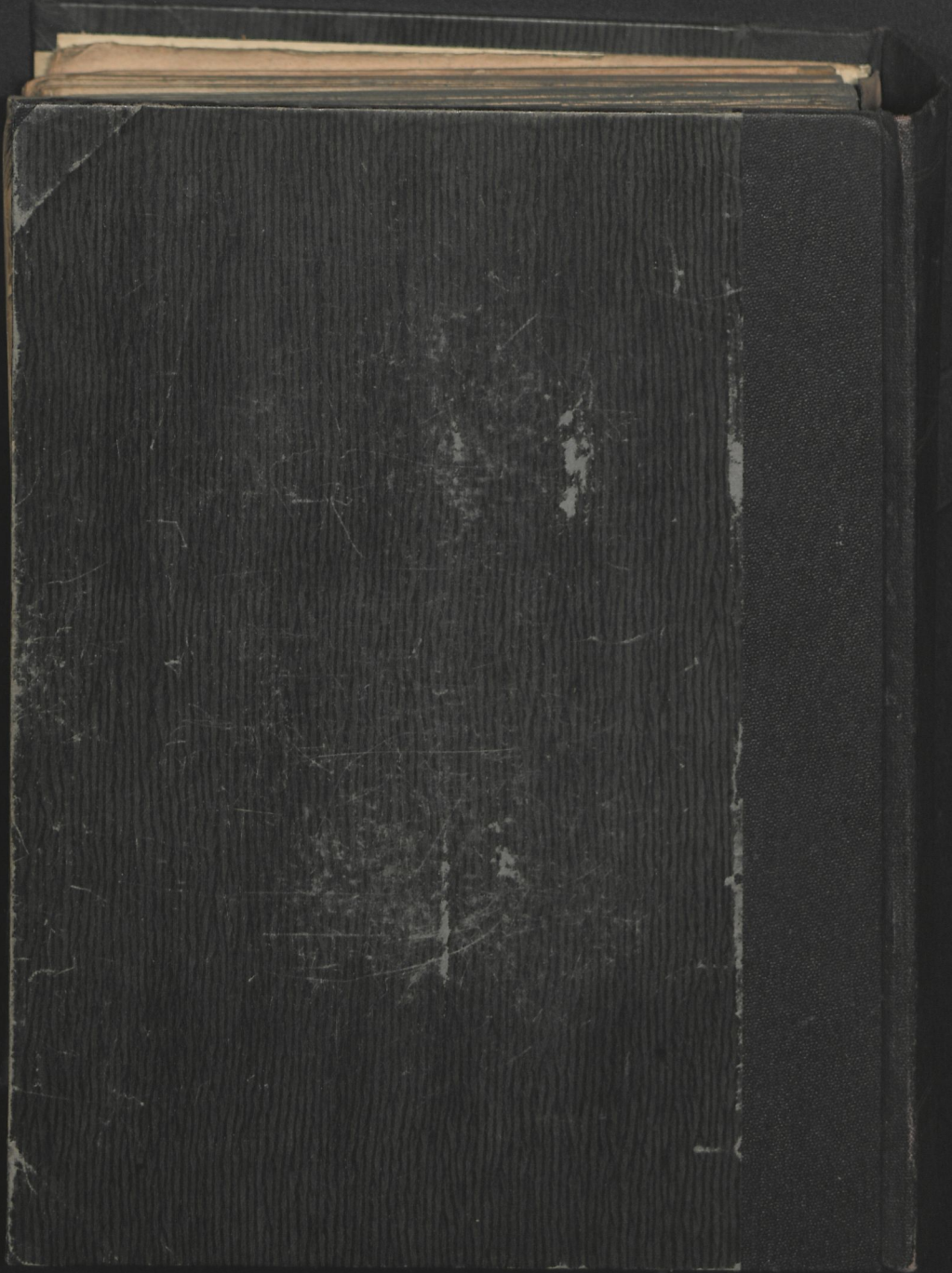

Erfurt, Diss., 1713-14.

X 2386987

1714, 8 Pr. l. g. l. num. 31. No. 37.
No. 27. 24

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS,
DE
LEGULEJISMO,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO DOMINO,
DOMINO

PHILIPPO WILHELMO,
S. R. I. COMITE DE BOINEBURG,

SACRÆ CÆSARÆ ATQVE REGIÆ CATHOLICÆ MAJESTATIS CONSILIARIO INTI-
TIMO ET CAMERARIO, NEC NON METROPOLITANARUM ECCLESiarUM MO-
GUNTINÆ ET TREVIRENSIS CANONICO CAPITULARI SENIORE, ET RESPECTIVE
SUPREMO CHORI-EPISCOPO; EMINENTISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS MO-
GUNTINI CONSILIARIO INTIMO, AC CIVITATIS TERRITORIQVE
ERFURTENSIS PRO-PRINCIPE;

P. 5
ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS CONSENSU
IN PERANTIQA ELECTORALI ERFURTENSI UNIVERSITATE,

PRO LICENTIA
SUMMOS IN UTROQVE JURE HONORES
ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

RITE CAPESSENDI,
AD DIEM XXI. JUN. M DCC XIV. HORIS LOCOQVE CONSUETIS
PRIORI VICE

KOENFRIED
UNIVERS.
ZVHALLE

PUBLICÆ DISQVISIONI SUBJICIT
CHRISTIANUS Schön.

ERFORDIÆ, TYPIS JOH. HENRICI GROSCHII, ACAD. TYPOGR.